

**KIRJEITÄ
VAPAUDELLE
2026**
AMNESTY
INTERNATIONAL

KOULUJEN KIRJEMARATON 2026

OPETTAJAN OPAS

SISÄLLYSLUETTELO

JOHDANTO..... 3

Huomioita materiaalin käsittelyyn oppitunnilla.....	4
Oppitunnin tavoitteet ja niiden yhteys opetussuunnitelmiin	6
Mikä Koulujen kirjemaraton?	7

HENKILÖT..... 8

Daria Egereva, Venäjä	9
Tausta: Alkuperäiskansat vainon kohteena Venäjällä	10
Marwa Arafa, Egypti.....	11
Tausta: Sananvapauden ja rauhanomaisen kokoontumisvapauden rajoitukset Egyptissä.....	12

IHMISOIKEUDET..... 13

Mitä ovat ihmisoikeudet?	14
Sanan- ja mielipiteenvapaus	16
Rauhaomainen kokoontumis- ja yhdistymisvapaus sekä oikeus osallistua päätöksentekoon.....	17
Mielivaltainen pidätys ja tahdonvastainen katoaminen.....	19
Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin	20
Alkuperäiskansojen oikeudet.....	21

TEHTÄVÄT: RAUHANOMAINEN KOKOONTUMIS- JA YHDISTYMISSVAPAAUS..... 22

Tehtävä 1: Kadonnut yhteisö 15 min	23
Tehtävä 2: Miksi ihmiset kokoontuvat? 15 min	24
Tehtävä 3: Rohkeita ihmisoikeuspuolustajia 20 min	25
Tehtävä 4: Vetoomuskirjeiden ja tukiviestien kirjoittaminen 15–30 min	25

TEHTÄVIEN LIITTEET..... 26

Liite: Tiivistelmä YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisesta julistuksesta	27
Liite: Miksi ihmiset kokoontuvat?	28

KIRJEIDEN JA SOLIDAARISUUSVIESTIEN KIRJOITTAMINEN..... 29

Kirjeen kirjoitusohjeet.....	30
Usein kysyttyä	31
Eritelty esimerkkikirje.....	33
Vetoomuskirje Daria Egerevan puolesta	34
Vetoomuskirje Marwa Arafan puolesta	35
Solidaarisuusviestiohjeet	36
Solidaarisuusviesti Daria Egerevalle.....	37
Solidaarisuusviesti Marwa Arafalle.....	38

SANASTO SUOMI – ENGLANTI..... 39

JOHDANTO

Hyvä opettaja,

Kiitos, että olet valinnut osallistua Koulujen kirjemaratonin oppilaidesi kanssa! Koulujen kirjemaraton on osa kansainvälistä Write for Rights –kampanjaa, jonka etenemistä voit seurata sosiaalisessa mediassa aihetunnisteella **#W4R**.

Tänä vuonna kampanjassa tutustutaan rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen, sananvapauteen sekä alkuperäiskansojen oikeuksiin. Näihin aihealueisiin kuuluvat oikeudet on taattu YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa ja kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa.

Ihmisoikeuskasvatuksella tarkoitetaan kasvatusta ihmisoikeuksista, kasvatusta ihmisoikeuksia kunnioittamisen sekä kasvatusta ihmisoikeuksiin. Tämä tarkoittaa erityisesti ihmisten voimaannuttamista käyttämään, nauttimaan, kunnioittamaan sekä puolustamaan omia ja muiden oikeuksia. Koulujen kirjemaratonin tarkoituksena on tuoda esille kampanjan henkilöiden kokemia ihmisoikeusloukkauksia, kannustaa ihmisiä toimimaan heidän tukenaan, mutta myös kasvattaa ja kouluttaa ihmisoikeuksista ja niiden merkityksestä laajemmin. Kampanjassa ei vertailla eri maiden välisiä eroja ihmisoikeuksien toteutumisessa, sillä yksikään maailman maa ei ole vapaa ihmisoikeusloukkauksista.

Kampanjassa käsitellään todellisten ihmisten kokemia ihmisoikeusloukkauksia. Henkilöt, joiden tukena kampanjassa toimitaan, ovat suostuneet heidän esittämiseensä kampanjassa sekä heidän tilanteensa edistämiseksi suunniteltuihin toimenpiteisiin. He ovat lähteneet kampanjaan mukaan uskoen, että heidän saamallaan kansainvälisellä huomiolla ja viranomaisien painostuksella voi olla positiivista vaikutusta heidän omaan tilanteeseensa, sekä niihin asioihin, joiden puolesta he työskentelevät.

Löydät oppaasta tietoa kampanjan henkilöistä sekä heidän tarinoihinsa liittyvistä ihmisoikeuksista. Oppaan toiminnallinen osuus sisältää tehtäviä, joita voit käyttää sellaisenaan tai muokata ryhmällesi sopiviksi. Oppaan lopusta löydät kirjeenkirjoitusohjeet, mallikirjeet, ohjeet solidaarisuusviestien kirjoittamiseen sekä suomi-englanti-sanaston.

Oppituntia varten on tuotettu myös video- ja kuvamateriaalia, jota löydät osoitteesta: www.amnesty.fi/koulujen-kirjemaraton/materiaalit

Oppilaan materiaalit löytyvät osoitteesta: www.amnesty.fi/koulujen-kirjemaraton/oppilas

Voit halutessasi ladata ja tulostaa oppilaan materiaalin verkkosivuilta pdf-tiedostona.

Huomaathan, että materiaalissa käsitellään vakavia ihmisoikeusloukkauksia, jotka voivat järkyttää. Osa aiheista voivat olla henkilökohtaisia osalle oppilaista. Onkin tärkeää luoda tila, jossa oppilaiden omien kokemusten jakaminen on turvallista, mutta samalla varmistaa, ettei yhdenkään oppilaan odoteta jakavan kokemuksiaan heidän oletetun taustansa vuoksi. Oppituntien aikana nouseita ajatuksia ja tunteita on hyvä käsitellä tuntien päätteeksi sekä vielä jälkeenpäin.

Mahtavaa, että olet mukana — viesteissä on voimaa!

Terveisin,

Emma Åman

Ihmisoikeuskasvatuksen asiantuntija

HUOMIOITA MATERIAALIN KÄSITTELYYN OPPITUNNILLA

Haitalliset ja rajoittavat normit, rasismi, sekä kolonialismin perintö näkyvät Suomessa ja maailmassa edelleen heijastuen tapoihin, joilla erityisesti ei-valkoisiksi rodullistettuja ja erilaisiin vähemmistöihin kuuluvia ihmisiä käsitellään arkisessa puheessa, mediassa sekä oppimateriaaleissa. Sen vuoksi on ensiarvoisen tärkeää, että tapa, jolla jokaista henkilöä ja heidän kokemuksiaan käsitellään oppitunnilla, kunnioittaa heidän ihmisarvoansa ja toimijuuttansa, sekä purkaa stereotypioita ja ennakko-oletuksia.

Syrjivät valta-asetelmat ovat tiukassa ja niiden muuttaminen on hidasta. Rakenteiden purkamisen voi silti jokainen aloittaa pohtimalla omia asenteita ja oletuksia, sekä niitä asemia, joista maailmaa tarkastelee. Ennen oppituntia, varaa itsellesi aikaa pohtia mm. seuraavia kysymyksiä:

- Minkälaiset oletukset Suomesta ja kampanjan henkilöiden yhteiskunnista ohjaavat omaa tai oppilaidesi ajattelua? Mistä käsitykset on omaksuttu?
- Minkälaisia ajatuksia tai oletuksia sinulla tai oppilaillasi on kampanjassa esitettyjen henkilöiden identiteeteistä, toimijuudesta ja asemasta? Mistä oletukset ovat tulleet?

- Minkälaisia ajatuksia tai oletuksia sinulla tai oppilaillasi on omasta toimijuudestanne ja kyvystänne vaikuttaa asioihin? Minkälaisista asemista katsotte maailmaa? Onko oppilaiden valta-asemissa eroja?
- Minkälaisin keinoin voit purkaa ennakko-oletuksia? Mistä voisit saada tietoa monipuolisemman kuvan rakentamiseksi?
- Miten voit vahvistaa solidaarisuuden rakentamista välttämällä samalla vahvistamasta ns. valkoista pelastajuutta?

Valkoisella pelastajuudella tarkoitetaan toistuvaa dynamiikkaa ja narratiivia, "jossa valkoinen ihminen asettuu pelastajaksi ja vapauttajaksi suhteessa ruskeisiin ihmisiin. Ruskeilta ihmisiltä viedään toimijuus ja heidät nähdään passiivisina toiminnan kohteina. Valkoinen pelastajuus keskittää "valkoista hyvyttä" (eng. white benevolence) ja syrjäyttää keskustelunavauksia ruskeisiin ihmisiin kohdistuvien ongelmien juurisyistä kuten eurooppalaisesta kolonialismista.

Valkoinen pelastaja on henkilö joka omasta mielestään auttaa ei-valkoisia ihmisiä, mutta ei omaa tarvittavaa ymmärrystä, kokemusta tai esimerkiksi koulutusta kyseiseen tehtävään. Ilmiöön usein liittyy oman eettisyyden ja hyvyyden tunteen kohottaminen." (Lähde: Fem-R Sanasto <https://www.fem-r.fi/sanasto>)

VINKKEJÄ VALMISTAUTUMISEEN:

- Tutustu Fem-R ry:n antirasistiseen sanastoon
- Tutustukaa osallistujien kanssa etuoikeuskehään ja pohtikaa, miksi erilaiset identiteetit, kokemukset ja elämäntilanteet sijoittuvat kehälle niin kuin ne sijoittuvat ja minkälaisia vaikutuksia kehälle sijoittumisella on ihmisten elämään

Osalle osallistujista tässä kampanjassa käsitellyt aiheet voivat olla henkilökohtaisia. Kokemukset voivat olla omia, perhe- tai ystävyys-suhteiden kautta tuttuja, tai heillä voi olla yhteyksiä kampanjajenkiöiden kotimaihin. Mieti ennen oppituntia:

- Miten varmistat, että osallistujilla on halutesaan tilaa jakaa vapaaehtoisesti ja turvallisesti kokemuksiaan ilman, että sitä heiltä odotetaan?
- Miten varmistat, että oppitunnin aiheita käsitellään traumasensitiivisesti ja ikätasoisesti?
- Miten annat osallistujalle mahdollisuuden olla osallistumatta?

Oppitunnilla käsiteltävät aiheet voivat myös ilmetä monin tavoin osallistujien arjessa ja keskinäisessä kommunikaatiossa. Ennako-oletuksia kampanjan teemoista tai henkilöistä on siis tärkeä purkaa myös syrjinnän ja toiseuttamisen estämiseksi ja siihen puuttumiseksi. Pohdi vielä:

- Miten voit puuttua tilanteisiin, joissa rasistista, väheksyvää tai toiseuttavaa puhetta tai toimintaa esiintyy?
- Miten voit tukea ja minne voisit ohjata rasismia, syrjintää ja toiseuttamista kokevia henkilöitä?
- Miten voisit kääntää haastavat tilanteet oppimisen hetkiksi?

TOISEUTTAMINEN VOI ILMETÄ ESIM:

- henkilön leimaamisena tietyn ryhmän edustajaksi
- henkilön kokemusten vähättelynä tai kauhisteluna
- henkilön syyttämisenä vastuullisena omaan tilanteeseensa
- suomalaisen yhteiskunnan tai kulttuurin pitämisenä "parempana"
- vitsailuna
- hiljaisuutena tai pois katsomisena

Opettajan ei tarvitse tietää kaikkea, tärkeintä on avoin ja utelias suhtautuminen asioihin, sekä aito pyrkimys oikeudenmukaisuuden ja yhdenvertaisuuden edistämiseen. Pohtimalla haasteita ennalta on mahdollista valmistautua tilanteisiin, joissa syrjintää ja marginalisointia tapahtuu.

Voit perehtyä teemoihin myös seuraavien lähteiden kautta:

Fem R ry: Sanasto www.fem-r.fi/sanasto/

Plan International Suomi: Vaikuta yhdenvertaisuuteen! Nuorten timantin oppimateriaali 2024 https://plan.fi/wp-content/uploads/2024/04/Nuorten-timantti_2024.pdf (katso Etuoikeuskehä s.11)

Rauhankasvatusinstituutti: Vihapuhekulttuurin muuttaminen nuorisotiloissa <https://rauhankasvatus.fi/outside-in/>

Rauhankasvatusinstituutti: Antirasismi nuorisotyössä <https://rauhankasvatus.fi/antirasismi-nuorisotyossa/>

Rauhankasvatusinstituutti: Tutkijatohtori Tuuli Kurki: Kun tutkitaan rasismia suomalaisessa koulutuksessa, kolme teemaa toistuu <https://rauhankasvatus.fi/tutkijatohtori-tuuli-kurki-kun-tutkitaan-rasismia-suomalaisessa-koulutuksessa-kolme-tee-maa-toistuu/>

Rauhanpuolustajien Läntisen tuolla puolen –materiaali lantisentuollapuolen.rauhanpuolustajat.org/

Suomen punainen risti: Ole tukena — puutu rasismiin. Etnon tuottamia materiaaleja rasismista kouluille <https://sroppimateriaalit.fi/web/site-1394220/state-jurdknbqgercytztzr/front-page>

THL: Verkkokoulutus antirasismista ammattilaisille thl.fi/fi/web/maahanmuutto-ja-kulttuurinen-moni-naisuus/tyon-tueksi/verkkokoulutus-antirasismista-ammattilaisille

OPPITUNNIN TAVOITTEET JA NIIDEN YHTEYS OPETUSSUUNNITELMIIN

Tämän oppaan sisältö on suunniteltu siten, että se vastaa perusopetuksen ja lukion opetussuunnitelmissa laadittuja oppimistavoitteita. Koulujen kirjemarkaton –oppitunti on ihmisoikeuskasvatusta. Se kartuttaa oppilaiden tietoa ihmisoikeuksista oppiainerajat ylittävällä, osallistavalla menetelmällä. Se myös kannustaa oppilaita osallistumaan yhteisen ja kestävän tulevaisuuden rakentamiseen. Oppilaat tukevat samalla maailmanlaajuisia Amnesty Internationalin Kirjeitä vapaudelle –kampanjaa kirjoittamalla kirjeen tai solidaarisuusviestin ihmisoikeusloukkauksen kohteeksi joutuneen henkilön tai henkilöiden tukemiseksi. Tunnilla oppilaat saavat:

Tietoa ihmisoikeuksista

Oppitunnin rakenne ja tähän oppaaseen sisältyvät toiminnalliset harjoitukset toimivat ajankohtaisena johdantona ihmisoikeuksiin. Ihmisoikeuksia ei esitetä vain abstrakteina oikeudellisina pykälinä vaan todellisina, ihmisten elämään vaikuttavina säädöksinä. Oppitunnin aikana oppilaat käsittelevät esimerkkejä ihmisoikeusloukkauksista ja tutustuvat ihmisoikeusloukkauksen kohteeksi joutuneiden sekä ihmisoikeuksia puolustavien ihmisten tarinoin. Lopulta he saavat itse mahdollisuuden vaikuttaa ihmisoikeuksien toteutumisen puolesta konkreettisen kirjeen tai kortin kirjoittamisen kautta.

Kulttuurista osaamista, vuorovaikutusta ja ilmaisutaitoja (L2)

Oppilaat harjaantuvat esittämään mielipiteensä rakentavasti ja toimimaan eettisesti. Oppilaat ohjataan näkemään kulttuurista moninaisuutta ja edistämään ihmisoikeuksia suunnitelmallisesti.

Monilukutaitoa (L4)

Kirjemarkatonissa oppilaat tulkitsevat tarinoita ja kuvia sekä tuottavat vaikuttavaa ja virallista tekstiä.

Osallistumista, vaikuttamista ja kestävän tulevaisuuden rakentamista (L7)

Kirjemarkaton tarjoaa mahdollisuuden tutustua kansalaisyhteiskunnan toimintaan ja yhteisölliseen maailmanlaajuisen työskentelyyn ihmisoikeuksien puolesta. Kirjemarkatonissa oppilaat tutustuvat ihmisoikeusloukkauksia kokeneiden sekä ihmisoikeuksia puolustavien ihmisten elämään ja oppivat oikeuksia edistävästä toimintatavoista.

MIKÄ KOULUJEN KIRJEMARATON?

Amnestyn Koulujen kirjemaraton on osa jokavuotista kansainvälistä Write for Rights –kampanjaa. Se sai alkunsa 25 vuotta sitten Puolasta paikallisten aktivistien järjestämästä vuorokauden mittaisesta kirjeenkirjoitusmaratonista. Tempaus on sittemmin kasvanut kansainväliseksi kampanjaksi, johon osallistuu satoja tuhansia ihmisiä yli 200 maassa ja alueella. Sen aikana kirjoitetaan vetoomuskirjeitä eri maiden viranomaisille ja päättäjille sekä tukiviestejä kampanjassa esiin nostetuille henkilöille ja yhteisöille. Vuosien varrella kirjoitetut kirjeet ja tukiviestit ovat vaikuttaneet yli 115 ihmisen elämään vapauttaen epäoikeudenmukaisesti vangittuja aktivisteja, hakien oikeutta ihmisoikeusloukkauksia kokeneille ihmisille, sekä vaatien suojelua heille, jotka puolustavat ihmisoikeuksia.

Ihmisoikeuskasvatus on olennainen osa kampanjaa, ja pelkästään vuonna 2025 yli 400 000 ihmistä osallistui tämän materiaalin kaltaisiin aktiviteetteihin.

Amnestyn Koulujen kirjemaraton on järjestetty Suomessa vuodesta 2013 lähtien. Suomen Koulujen kirjemaratonissa oppilaat ovat vuosien varrella osoittaneet tukea ja vedonneet viesteillään ihmisten puolesta Iranissa, Brasiliassa, Azerbaidžanissa, Ukrainassa, Valko-Venäjällä, Etiopiassa, Ecuadorissa, Nigeriassa, Saamenmaalla Norjassa, Burkina Fasossa, Malawissa, Jamaikalla, Filippiineillä, Kanadassa, Kuubassa, Turkissa, Chilessä, Hongkongissa, Myanmarissa, miehitetyllä palestiinalaisalueella, Yhdysvalloissa, Etelä-Koreassa, Angolassa ja Suomessa. Ja viesteillä on ollut vaikutusta.

Vuonna 2014 kouluissa toimittiin alaikäisenä kuolemaan tuomitun ja kidutetun nigerialaisen **Moses Akatugban** puolesta. Viestejä Moseksen puolesta lähetettiin kansainvälisesti yli 800 000. Keväällä 2015 hänet vihdoin vapautettiin lähes kymmenen vuoden vankeuden jälkeen. Marraskuussa 2016 Moses vieraili Suomessa ja kävi myös hänen puolestaan kampanjoineessa koulussa.

Vuonna 2018 kampanjassa vedottiin ihmisoikeuspuolustajien suojelemiseksi Ukrainassa. Lähes 400 000 ihmistä ympäri maailmaa vetosivat ukrainalaiseen **Vitalina Kovaliin** kohdistuneiden hyökkäysten tutkimiseksi. Kampanjan ansiosta naistenpäivänä 2019 Vitalina pystyi ensimmäistä kertaa kolmeen vuoteen järjestämään mielenilmauksen kotikaupungissaan ilman äärioikeiston häirintää. Kampanjan aikana Vitalina vieraili Suomessa ja tapasi kirjemaratoniiin osallistuneita oppilaita.

Vuoden 2019 kampanjassa oppilaat Suomessa kirjoittivat viestejä ihmisoikeuspuolustajien puolesta Kanadassa. Kansainvälisesti yli 400 000 ihmistä vetosi yli 50 vuotta elohopeamyrkytyksestä kärsineen **alkuperäiskansayhteisön puolesta Grassy Narrowsissa, Kanadassa**. Huhtikuussa 2020 Kanadan hallitus allekirjoitti viimein 19,5 miljoonan dollarin arvoisen sopimuksen terveydenhuoltopalvelujen rakentamisesta elohopeamyrkytyksen saaneille. Sopimus on askel kohti oikeudenmukaisuutta ja selkeä voitto pitkään oikeuksistaan taistelleelle Grassy Narrowsin yhteisölle.

Vuonna 2023 kampanjassa toimittiin yhdysvaltalaisen **Rocky Myersin** tukena. Rocky tuomittiin vuonna 1994 murhasta, vaikka todistajien lausunnot tapahtuneesta olivat repaleisia, todisteet hataria ja poliisin epäiltiin painostaneen todistajia. Myös Rockyille määrätty oikeusapu oli tehotonta. Enemmistöltään valkoinen valamiehistö totesi mustan Rockyn syylliseksi, mutta suositteli elinkautista vankeutta. Oikeusprosessia johtanut tuomari määräsi Rockyille kuolemantuomion vastoin valamiehistön päätöstä. Keväällä 2025 Alabaman kuvernööri kumosi Rockyn kuolemantuomion ja muutti sen elinkautiseksi. Rocky odotti kuolemantuomionsa toimeenpanoa yli 30 vuotta. Taistelu oikeudenmukaisuuden puolesta ei ole vielä ohi, sillä Rockyn kuolemantuomio muutettiin elinkautiseksi vankeusrangaistukseksi ilman mahdollisuutta ehdonlaiseen. Iloitsemme kuitenkin siitä, että Rocky ei ole enää teloitusuhan alla. Kansainvälisesti Rockyn puolesta lähetettiin yli 692 000 viestiä.

Vuoden 2024 kampanjassa vaadittiin angolalaisen somevaikuttajan **Neth Naharan** vapauttamista. Hän arvosteli Angolan presidentti **João Lourençoa** TikTokissa elokuussa 2023 ja heti seuraavana päivänä hänet pidätettiin kotonaan. Nethille langetettiin kiistanalaisen lain nojalla puolen vuoden vankeustuomio, jota korotettiin pian kahteen vuoteen. Kansainvälinen painostus tuotti kuitenkin tulosta, sillä presidentti armahti Nethin jo joulukuussa 2024. Hän ehti viettää vankeudessa 16 kuukautta. Nethin puolesta kirjoitettiin yli 550 000 viestiä!

Vuoden 2025 kampanjassa tehtiin yli 3,9 miljoonaa tekoa ihmisoikeuksien puolesta.

HENKILÖT

DARIA VENÄJÄ EGEREVA

Daria Egereva on omistanut elämänsä ihmisten, kulttuurin ja ympäristön suojelemiselle. Hän on syntynyt Siperiassa ja kuuluu selkuppien alkuperäiskansa. Selkupit ovat pieni alkuperäiskansa, johon kuuluu noin 3 500 ihmistä. Opettajaksi valmistunut Daria tunnetaan arvostettuna alkuperäiskansojen oikeuksien ja ilmasto-oikeudenmukaisuuden puolustajana. Darian ystävät kuvailevat häntä lämpimäksi, helposti lähestyttäväksi ja syvästi myötätuntoiseksi ihmiseksi.

Daria rakastaa kirjoja ja pitkiä kävelyretkiä luonnossa. Hän puhuu usein lapsuudestaan taigalla, suurten havumetsien keskellä, missä hän keräsi marjoja perheensä kanssa. Näissä maisemissa Darialle rakentui myös vahva suhde luontoon.

Nyt Dariaa uhkaa jopa 20 vuoden vankeusrangaistus hänen rauhanomaisen ihmisoikeustyönsä vuoksi. Joulukuussa 2025 Venäjän viranomaiset pidättivät Darian ja syyttivät häntä osallistumisesta alkuperäiskansojen oikeuksia puolustavan verkoston toimintaan. Viranomaiset väittävät

verkostoa ”terroristiseksi”, vaikka Darian työ keskittyi alkuperäiskansojen maiden, kielten ja kulttuurien suojelemiseen.

Darian tapaus kuvaa laajempaa yhteiskunnallista toimintamallia, jossa aktivisteja syytetään ”ääriliikkeeseen kuulumisesta” ja ”terrorismista”. Tarkoituksena on vaientaa kriittisiä ääniä sekä pelotella muita ihmisiä luopumaan yhteiskunnallisesta vaikuttamisesta ja oikeuksiensa puolustamisesta.

Painostuksesta ja uhkailusta huolimatta Daria ei luopunut arvoistaan, vaan jatkoi määrätietoisesti ja rohkeasti oman kansansa sekä sen oikeuksien puolustamista.

Vaadimme Venäjän viranomaisia vapauttamaan Daria Egerevan välittömästi ja ehdoitta sekä lopettamaan alkuperäiskansojen aktivistien vainoamisen ja oikeuksien tukahduttamisen kaikkialla Venäjällä.

TAUSTA

ALKUPERÄISKANSAT VAINON KOHTEENA VENÄJÄLLÄ

Viime vuosina Venäjän alkuperäiskansoihin kuuluvien aktivistien vaino on voimistunut merkittävästi. Ihmisoikeusjärjestö Memorialin mukaan aktivisteja on ryhdytty sortamaan uusilla tavoilla, kuten nostamalla heitä vastaan rikossyytteitä sekä kohdistamalla painostusta alkuperäiskansojen oikeuksia puolustaviin organisaatioihin.

Tukahduttamistoimet kohdistuvat erityisesti aktivisteihin, toimittajiin, yhteisöjen johtohahmoihin sekä ihmisoikeuspuolustajiin, jotka vastustavat sortavaa lainsäädäntöä ja alueidensa teollista hyväksikäyttöä, sekä puolustavat perinteisten maiden, kielten, kulttuuristen tapojen ja ympäristön suojelua. Julkinen toiminta alkuperäiskansojen oikeuksien puolesta tekee heistä alttiita valtion harjoittamalle painostukselle.

Alkuperäiskansojen asemaa heikentää myös se, että pienillä yhteisöillä on käytössään vain vähän resursseja. Toisin kuin monilla suuremmilla väestöryhmillä pienillä alkuperäiskansoilla ei ole sellaista institutionaalista tukea ja medianäkyvyyttä, joita tarvitaan heidän oikeuksiensa ja etujensa tehokkaaseen puolustamiseen. Pienten alkuperäiskansojen kohdalla yksittäisiin aktivisteihin kohdistuva painostus voi vaikuttaa tuhoisasti kokonaisiin yhteisöihin.

Riippumattoman alkuperäiskansa-aktivismien toimintatila on kaventunut Venäjällä järjestelmällisesti vuodesta 2019 lähtien. Aluksi keskeisiä painostuskeinoja olivat niin sanottuja ”ulkomaisia agentteja” ja ”ei-toivottuja järjestöjä” koskevat lait, joita käytettiin riippumattomien alkuperäiskansojen suojelevien ihmisoikeusrakenteiden purkamiseen.

Venäjän aloitettua hyökkäyssodan Ukrainassa helmikuussa 2022, myös alkuperäiskansojen aktivisteihin kohdistunut sorto voimistui merkittävästi. Viranomaiset alkoivat järjestelmällisesti kriminalisoida kaikenlaista alkuperäiskansojen oikeuksia puolustavaa toimintaa aina ruohonjuuritason aktivismista kansainväliseen edunvalvontaan.

Myös ääriliikkeiden ja terrorismin vastaista lainsäädäntöä on mielivaltaisesti sovellettu alkuperäiskansojen aktivisteja ja ihmisoikeuspuolustajia vastaan. Vuonna 2024 Venäjän korkein oikeus on luokitellut useita ympäristö- ja alkuperäiskansojen oikeuksia ajavia ryhmiä ääriliikkeisiin kuuluviksi.

MARWA ARAFA

📍 EGYPTI

Marwa Arafa on 33-vuotias egyptiläinen ihmisoikeus-aktivisti, kääntäjä ja äiti. Hän on ollut tutkintavankeudessa yli kuusi vuotta ainoastaan rauhanomaisen aktivisminsa vuoksi. Marwa omistautui tukemaan poliittisista syistä pidätettyjen ihmisten perheitä sekä lapsia, jotka olivat itse tulleet pidätetyiksi. Nyt Marwan oma tytär kasvaa ilman äitiään. Marwa pidätettiin tyttärensä edessä tämän ollessa vain kaksivuotias. Nykyisin kahdeksanvuotias tytär kaipa äitiään edelleen.

Marwaa rangaistaan siitä, että hän osoitti solidaarisuutta pidätetyille ihmisille, puhui lasten kohtaamista väärinkäytöksistä ja avusti perheitä vankilavierailujen kustannuksissa. Huhtikuussa 2020 egyptiläiset turvallisuusjoukot tekivät ratsian Marwan ystävän kotiin, jossa Marwa tuolloin asui. Ratsia johti Marwan tahdonvastaiseen katoamiseen kahdeksi viikoksi.

Myöhemmin Marwaa syytettiin perusteettomista terrorismiin liittyvistä rikoksista.

Häntä odottaa nyt epäoikeudenmukainen oikeudenkäynti ja syytteet, joista voi seurata elinkautinen vankeusrangaistus.

Marwan terveydentila on vakavasti heikentynyt tutkintavankeuden aikana vankilassa, eikä hän saa riittävää terveydenhoitoa. Marwan tilanne on esimerkki siitä, miten terrorismilakeja käytetään väärin rauhanomaisia toisinajattelijoita, ihmisoikeuspuolustajia ja vallanpitäjien arvostelijoiksi katsottuja vastaan.

Marwa pitää edelleen kiinni toivosta. Rakkaus omaa tyttärtä kohtaan ja usko oikeudenmukaisuuteen tuovat hänelle voimia.

Vaadimme Egyptin viranomaisia vapauttamaan Marwa Arafan välittömästi ja ehdoitta sekä hylkäämään kaikki häntä vastaan nostetut syytteet. Häntä pidetään vangittuna ainoastaan sen takia, että hän on käyttänyt ihmisoikeuksiaan.

TAUSTA

SANANVAPAUDEN JA RAUHANOMAISEN KOKOONTUMISVAPAUDEN RAJOITUKSET EGYPTISSÄ

Vuodesta 2013 lähtien Egyptin viranomaiset ovat jatkuvasti loukanneet oikeutta sananvapauteen ja rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen sekä tukahduttaneet kriittisiä ääniä internetissä sekä sen ulkopuolella. Viranomaiset käyttävät edelleen kansainvälisesti laajasti kritisoituja kokoontumis- ja mielenosoituslakeja rajoittaakseen kohtuuttomasti oikeutta rauhanomaiseen kokoontumisvapauteen. He turvautuvat myös rutiininomaisesti terrorismin torjuntaa koskevaan lakiin rajoittaakseen mielivaltaisesti oikeutta sananvapauteen sekä rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen.

Amnesty raportoi jatkuvasti tuhansien todellisten tai oletettujen hallituksen vastustajien ja kriitikoiden pidätyksiä ja pitkäaikaisia tutkintavankeusjaksoja. Näiden henkilöiden pitkiä vangitsemisia perustellaan kansallisen turvallisuusviraston käynnissä olevilla tutkimuksilla, jotka perustuvat epämääräisiin ”terrorismiin” liittyviin syytöksiin. Pidätetyt tai heidän asianajajansa eivät saa tarkastella heitä vastaan käytettyjä todisteita.

Lopulta oikeuden eteen joutuvat syytetyt kohtaavat epäoikeudenmukaisia menettelyjä, sekä poikkeuksellisissa hätätuomioistuimissa että tavallisten rikostuomioistuinten ”terrorismiosastoilla”, joissa heitä syytetään virheellisesti ”kansallisen turvallisuuden” heikentämisestä, ”terrorismista” ja ”valeutisten” levittämisestä.

Pitkäaikaisessa tutkintavankeudessa olleet henkilöt, jotka lopulta joutuvat oikeuden eteen, tuomitaan usein epäoikeudenmukaisissa oikeudenkäynneissä, myös rikostuomioistuinten terrorismiosastojen järjestämissä oikeudenkäynneissä. Amnesty on dokumentoinut jatkuvia oikeuden oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin loukkauksia Egyptissä, kuten oikeutta käyttää valitsemaansa oikeudenkäyntiavustajaa ja puolustautua asianmukaisesti, oikeutta kutsua

todistajia ja kuulustella heitä, oikeutta julkiseen oikeudenkäyntiin toimivaltaisessa, puolueettomassa ja riippumattomassa tuomioistuimessa sekä tosiasiallista oikeutta vaatia selvittämään pidätyksen lailliset perusteet.

Ihmisoikeuspuolustajia, aktivisteja, opiskelijoita, toimittajia, asianajajia, oppositiopoliitikkoja ja rauhanomaisia mielenosoittajia on mielivaltaisesti pidätetty monista syistä, jotka liittyvät heidän oikeuteensa käyttää sananvapautta sekä rauhanomaista kokoontumis- ja yhdistymisvapautta. Pidätyksille annettuja syytöksiä ovat olleet muun muassa satiiristen kommenttien esittäminen, viranomaisten kritisoiminen mediahaastatteluissa tai sosiaalisessa mediassa, rauhanomaisten mielenosoitusten järjestämiseen kehottaminen, seksuaalisen häirinnän tuomitseminen, poliittisiin kokoontumisiin osallistuminen, tanssiminen TikTok-videoissa, ihmisoikeusloukkauksien vastustaminen ja hallituksen taloudenhoidon kritisoiminen. Amnesty on myös raportoinut turvallisuusjoukkojen harjoittamasta kidutuksesta ja muusta pidätettyjen huonosta kohtelusta ja epäinhimillisistä pidätysolosuhteista Egyptin vankiloissa, poliisiasemilla ja kansallisen turvallisuusviraston valvomissa laitoksissa.

Vankilaviranomaiset myös altistavat tarkoituksellisesti joitakin poliittisista syistä pidätettyjä henkilöitä ala-arvoisille elinolosuhteille ja kieltävät heiltä jopa perustarvikkeita, vaikka heidän perheensä olisivat valmiita ne maksamaan. Turvallisuusjoukkojen poliittisista syistä pidättämiin henkilöihin kohdistetaan myös rutiininomaisesti tahdonvastaisia katoamisia, jotka kestävät muutamista päivistä useisiin kuukausiin.

IHMISOIKEUDET

MITÄ OVAT IHMISOIKEUDET?

*Kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasa-
vertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan.
Heille on annettu järki ja omatunto,
ja heidän on toimittava toisiaan kohtaan
veljeyden hengessä.*

– YK:n ihmisoikeuksien julistus, 1. artikla

Ihmisoikeuksilla tarkoitetaan jokaiselle ihmiskunnan jäsenelle yhtäläisesti kuuluvia oikeuksia. Niiden tavoitteena on turvata jokaiselle ihmiselle ihmisarvoinen elämä, perustoimeentulo ja taata yhteiskunnalliset osallistumismahdollisuudet. Ihmisoikeudet kuuluvat jokaiselle ihmiselle ja ovat voimassa kaikkina aikoina ja kaikkialla henkilön taustasta, kansalaisuudesta, vakaumuksesta tai yhteiskunnallisesta asemasta riippumatta. Kaikilla ihmisillä on oikeuksien lisäksi myös velvollisuus kunnioittaa muiden oikeuksia. Ketään ei esimerkiksi saa syrjiä, sillä se loukkaisi ihmisoikeussopimuksessa olevaa syrjinnän kieltoa. Ihmisoikeudet on turvattu YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallisessa julistuksessa sekä useissa kansainvälisissä sopimuksissa.

IHMISOIKEUDET OVAT:

Yleismaailmallisia

Ne kuuluvat kaikille maailman ihmisille, kaikkina aikoina ja kaikkialla.

Luovuttamattomia

Ihminen ei voi menettää oikeuksiaan sen enempää kuin lakata olemasta ihminen. Oikeuksia ei voi luovuttaa pois edes omasta vapaasta tahdosta.

Erottamattomia

Ne riippuvat toisistaan siten, että yhden oikeuden edistämisellä on suotuisia vaikutuksia muiden oikeuksien toteutumiseen. Vastaavasti ihmisoikeusloukkaukset vaikuttavat usein kielteisesti muiden oikeuksien toteutumiseen.

Perustavanlaatuisia

Vain kaikkein tärkeimmiksi katsotut oikeudet on nimetty ihmisoikeuksiksi.

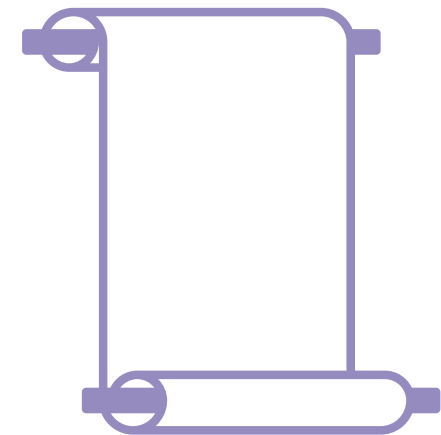
YK:N IHMISOIKEUKSIEN YLEISMAAILMALLINEN JULISTUS (ENGL. UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS)

YK hyväksyi ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen toisen maailmansodan jälkeen vuonna 1948. Julistus on ensimmäinen kansainvälisesti laadittu kattava luettelo ihmisoikeuksista ja siinä on 30 artiklaa eli kohtaa. Näitä ovat esimerkiksi oikeus elämään, vapauteen ja turvallisuuteen, vapaus orjuudesta, kidutuksen kielto, oikeus turvaapaikkaan, oikeus avioliittoon ja perheeseen, mielipiteen ja sananvapaus sekä oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

Ihmisoikeusjulistus on kirjaimellisesti julistus, eikä se siksi velvoita valtioita oikeudellisesti. Sen poliittinen ja moraalinen vaikutusvalta on kuitenkin huomattavan suuri. Hyväksymisestä lähtien julistus on toiminut kansainvälisen ihmisoikeusjärjestelmän perustana. Sen pohjalta on laadittu useita sitovia sopimuksia, mukaan lukien YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus; taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva yleissopimus sekä kidutuksen ja muun julman, epäinhimillisen ja halventavan kohtelun tai rangaistuksen vastainen yleissopimus. Ihmisoikeuksista on näin ollen tullut osa kansainvälistä oikeutta.

KANSAINVÄLISET IHMISOIKEUSSOPIMUKSET

Ihmisoikeudet suojelevat ihmisiä ja luovat täten velvoitteita valtion johdolle, hallitukselle ja viranhaltijoille. Ihmisoikeussopimukset ovat valtioiden solmimia kansainvälisiä sopimuksia. Kun valtio ratifioi, eli lopullisesti hyväksyy, vahvistaa ja saattaa voimaan, sopimuksen, se sitoutuu ottamaan vastuulleen sopimuksessa määritellyt velvoitteet. Valtioiden on kunnioitettava yksilöiden oikeuksia, suojeltava niitä sekä edistettävä oikeuksien toteutumista käytännössä. Suurin osa maailman valtioista on sitoutunut kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin.

SANAN- JA MIELIPITEENVAPAUS

Oikeus sanan- ja mielipiteenvapauteen antaa ihmisille mahdollisuuden jakaa ideoita, ilmaista mielipiteitä, etsiä ja saada tietoa, esittää kysymyksiä, osallistua julkisiin keskusteluihin ja puhua asioista, jotka vaikuttavat heidän elämäänsä ja yhteisöihinsä.

Ihmiset käyttävät sanan- ja mielipiteenvapauttaan joka päivä. He voivat jakaa mielipiteitään ystäviensä kanssa, tehdä taidetta, kirjoittaa artikkeleita, julkaista näkemyksiään sosiaalisessa mediassa, osallistua keskusteluihin, raportoida keräämäänsä tietoa, vaatia muutosta tai vastustaa epäoikeudenmukaisuutta. Mahdollisuus ilmaista ajatuksia ja ideoita vapaasti auttaa ihmisiä oppimaan toisiltaan, ratkaistaan ongelmia ja osallistumaan yhteiskuntaan.

Sananvapaus tukee monia muita ihmisoikeuksia. Ihmisten on ilmaista itseään puolustaakseen oikeuksiaan, osallistuakseen julkiseen elämään, paljastaakseen epäkohtia, suojellakseen yhteisöjään tai puolustaakseen muutosta. Sananvapauden ansiosta voimme kuulla erilaisia kokemuksia ja näkökulmia, myös valtaapitäviä haastavia tai kritisoivia päätöksiä ja toimintatapoja.

SANAN- JA MIELIPITEENVAPAUS LIITTYY MUIHIN IHMISOIKEUKSIIN

- Toimittajat voivat kertoa asioista auttaakseen ihmisiä ymmärtämään mitä tapahtuu.
- Asianajajat ja ihmisoikeuspuolustajat voivat vastustaa epäoikeudenmukaisuutta, korruptiota tai vallan väärinkäyttöä.
- Aktivistit voivat lisätä tietoisuutta sosiaalisista, ympäristöön liittyvistä tai ihmisoikeuksista koskevista huolenaiheista.
- Ihmiset voivat kyseenalaistaa päätöksiä, ilmaista huoliaan ja ajaa muutosta.
- Yhteisöt voivat hyödyntää sosiaalista mediaa, kampanjoita tai julkista keskustelua jakaakseen tietoa ja tukeakseen toisiaan.

Sanan- ja mielipiteenvapauteen sisältyy oikeus ilmaista mielipiteitä, joista muut voivat olla eri mieltä. Se suojelee tiedon, ideoiden ja näkökulmien jakamista edellyttäen, että ne eivät yllytä väkivaltaan tai syrjintään tai aiheuta muuta vakavaa haittaa esimerkiksi kansanterveydelle.

Toisinajattelu on tärkeä osa sananvapautta. Toisinajattelu tarkoittaa päätöksiin, toimintatapoihin tai järjestelmiin liittyvän erimielisyyden ilmaisemista. Toisinajattelu on aina haastanut epäoikeudenmukaisia toimintatapoja, vaatinut muutosta ja puolustanut ihmisoikeuksia. Rauhanomainen kritiikki ja keskustelu voivat auttaa yhteiskuntaa kasvamaan, kehitty-

mään ja muuttumaan vastuullisemmiksi. Ihmisten tulisi pystyä ilmaisemaan erimielisyytensä rauhanomaisesti ilman pelkoa rangaistuksesta.

Ihmisten rankaiseminen, uhkailu tai vangitseminen siksi, että he ilmaisevat mielipiteensä rauhanomaisesti, voi vaikuttaa myös moniin muihin oikeuksiin. Pelko rangaistuksesta voi estää ihmisiä puhumasta avoimesti, osallistumasta julkiseen elämään, jakamasta tietoa tai puolustamasta muiden oikeuksia. Tämä voi vähentää julkista keskustelua ja vaikeuttaa mahdollisuuksia tunnistaa ongelmia, etsiä ratkaisuja ja vaatia päätöksentekijöitä kantamaan vastuuta.

Joissakin tilanteissa ihmiset, jotka kritisoivat viranomaisia, paljastavat korruptiota, puolustavat ihmisoikeuksia tai jakavat tietoa yleisesti yhteiskunnassa huolestuttavista aiheista, voivat joutua häirinnän, rikossyytteiden, epäoikeudenmukaisten oikeudenkäyntien tai vankeusrangaistusten kohteeksi. Tämä voi aiheuttaa pelkoa, joka estää muita puhumasta.

Sananvapaus liittyy puhumiseen, mutta siinä on kyse myös kuuntelemisesta, oppimisesta, ideoiden vaihtamisesta ja sen varmistamisesta, että ihmiset voivat osallistua mielekkäästi yhteiskuntaan. Sananvapauden suojeleminen auttaa luomaan paikkoja, joissa ihmiset voivat jakaa tietoa, keskustella haasteista ja edistää positiivista muutosta.

SANAN- JA MIELIPITEENVAPAAUS KANSAINVÄLISESSÄ OIKEUDESSA

YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus

- Jokaisella on oikeus mielipiteen- ja sananvapauteen (19. artikla)
- Jokaisella on oikeus hankkia, vastaanottaa ja levittää tietoja ja ajatuksia kaikkien tiedotusvälineiden kautta ja valtioiden rajojen yli (19. artikla)
- Jokaisella on oikeus osallistua julkisiin asioihin ja julkiseen elämään (21. artikla)

YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus (19. artikla)

RAUHANOMAINEN KOKOONTUMIS- JA YHDISTYMISVAPAAUS SEKÄ OIKEUS OSALLISTUA PÄÄTÖKSENTEKOON

Oikeus rauhanomaiseen kokoontumisvapauteen suojelee ihmisten mahdollisuutta kokoontua tiettyä tarkoitusta varten julkisessa tai yksityisessä tilassa, sisällä tai ulkona sekä verkkoympäristössä. Kokoontumiset voivat olla kokouksia, mielenosoituksia, kulttuuritapahtumia, erilaisten yhteisöjen tapaamisia tai muuta rauhanomaista yhteistä tekemistä.

Oikeus rauhanomaiseen yhdistymisvapauteen suojelee ihmisten mahdollisuutta muodostaa, liittyä ja osallistua ryhmiin, järjestöihin ja verkostoihin. Ryhmät voivat työskennellä esimerkiksi sosiaalisten kysymysten, ympäristönsuojelun, yhteisesti jaettujen huolenaiheiden, ihmisoikeuksien, koulutuksen, työoikeuksien, uskonnon tai vakaumuksen sekä monien muiden aiheiden parissa.

Nämä oikeudet auttavat ihmisiä osallistumaan julkiseen elämään monin eri tavoin. Ihmiset voivat liittyä järjestöihin, tukea muita ihmisiä, puolustaa ihmisoikeuksia, suojella kulttuuria ja ryhmän identiteettiä, osallistua sosiaalisiin liikkeisiin tai tehdä yhteistyötä heitä koskevassa päätöksenteossa. Nämä oikeudet tukevat myös muiden ihmisoikeuksien toteutumista, kuten sananvapautta, sivistyksellisiä oikeuksia sekä yhdenvertaisuutta ja syrjinnänkieltoa.

Monille alkuperäiskansoille ja vähemmistöille rauhanomainen kokoontumis- ja yhdistymisvapaus eivät ole pelkästään poliittisia oikeuksia. Ne voivat

myös olla välttämättömiä kulttuurin, kielen, perinteiden ja yhteisön identiteetin suojelemiseksi. Kun yhteisöjä estetään järjestäytymästä, kokoontumasta tai puolustamasta oikeuksiaan, myös kulttuuriset ja kollektiiviset oikeudet voivat kärsiä. Mahdollisuus kokoontua yhteen, jakaa tietoa ja keskustella yhdessä voivat olla merkittävässä roolissa kulttuurien säilyttämisessä ja yhteisön elämän vahvistamisessa.

RAUHANOMAINEN KOKOONTUMIS- JA YHDISTYMISVAPAAUS SEKÄ OIKEUS OSALLISTUA PÄÄTÖKSENTEKOON LIITTYVÄT MUIHIN IHMISOIKEUKSIIN

- Yhteisöt voivat vaatia parempia kouluja, terveydenhuoltoa tai ympäristönsuojelua.
- Alkuperäiskansat voivat järjestäytyä suojellakseen kulttuurejaan, kieliään ja perinteisiä maitaan.
- Ihmisoikeuspuolustajat voivat työskennellä yhdessä dokumentoidakseen väärinkäytöksiä ja tukeakseen niitä kokeneita yhteisöjä.
- Kansalaiset voivat kokoontua rauhanomaisesti ilmaistakseen huoliaan esimerkiksi hallituksen päätöksistä tai julkisen vallan käytännöistä.

Kun ihmisiä estetään järjestäytymästä, osallistumasta tai kokoontumasta rauhanomaisesti, monet muut oikeudet voivat kärsiä. Usein näiden vapauksien rajoittamiseen liittyy myös muita ihmisoikeusloukkauksia, kuten mielivaltaisia pidätyksiä, tahdonvastaisia katoamisia, epäoikeudenmukaisia oikeudenkäyntejä tai sananvapauden rajoituksia.

Viranomaiset voivat rajoittaa järjestöjen toimintaa, kieltää kokoontumisia, kriminalisoida rauhanomaista aktivismia, kohdistaa toimenpiteitä yhteisöjen johtajia vastaan tai rangaista ihmisiä julkiseen elämään osallistumisesta. Tällaiset rajoitukset voivat luoda pelkoa ja vaikeuttaa yhteisöjä ilmaisemaan huoliaan, suojelemaan etujaan tai edistämään yhteiskunnallisia asioita.

Osallistuminen yhteiskuntaan ei rajoitu pelkästään äänestämiseen tai politiikkaan. Ihmiset osallistuvat yhteiskuntaan joka päivä, kun he liittyvät ryhmiin, tukevat yhteisöjen toimintaa, juhliivat omia kulttuurirejaan, puolustavat oikeuksiaan, tekevät vapaaehtoistyötä, järjestävät tapahtumia tai työskentelevät yhdessä yhteisten haasteiden ratkaisemiseksi.

Rauhanomainen kokoontumis- ja yhdistymisvapaus sekä oikeus osallistua päätöksentekoon auttavat ihmisiä rakentamaan yhteisöjä, vahvistamaan solidaarisuutta ja edistämään positiivista muutosta. Nämä oikeudet ovat tärkeässä roolissa sellaisten yhteiskuntien rakentamisessa, joissa ihmiset voivat osallistua vapaasti, ilmaista itseään ja tehdä yhteistyötä.

RAUHANOMAINEN KOKOONTUMIS- JA YHDISTYMISVAPAU S E K Ä O I K E U S O S A L L I S T U A P Ä Ä T Ö K S E N T E K O O N K A N S A I N V Ä L I S E S S Ä O I K E U D E S S A

YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus

- Kaikilla on oikeus rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen (20. artikla)
- Jokaisella on oikeus osallistua maansa hallitsemiseen joko välittömästi tai vapaasti valittujen edustajien välityksellä (21. artikla)
- Jokaisella on oikeus kaikkiin ihmisoikeusjulistuksessa esitettyihin oikeuksiin ja vapauksiin ilman syrjintää (2. artikla)

YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus

- Oikeus rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen (21. & 22 artiklat)
- Oikeus osallistua julkiseen päätöksentekoon (25. artikla)

MIELIVALTAINEN PIDÄTYS JA TAHDONVASTAINEN KATOAMINEN

Oikeus vapauteen ja turvallisuuteen tarkoittaa, että ketään ei saa pidättää, vangita tai rangaista epäoikeudenmukaisesti. Hallitusten on noudatettava lainsäädäntöä sekä perusteltava, miksi joku pidätetään tai vangitaan. Hallitusten on myös kohdeltava kaikkia ihmisiä arvokkaasti ja kunnioittavasti.

Mielivaltaiseksi pidätykseksi kutsutaan tilannetta, jossa joku vangitaan epäoikeudenmukaisesti tai ilman asianmukaisia lainsäädännöstä löytyviä perusteita tai menettelyjä. Esimerkiksi mielivaltaisesti pidätetylle henkilölle ei välttämättä kerrota, mistä häntä syytetään, hän ei välttämättä saa puhua asianajajan kanssa tai hän ei välttämättä koskaan saa oikeudenmukaista oikeudenkäyntiä.

Ihmiset voivat myös kadota monista eri syistä. Tahdonvastainen katoaminen on eri asia kuin pelkkä ”katoaminen”. Tahdonvastaiseksi katoamiseksi kutsutaan tilannetta, jossa valtion puolesta toimivat henkilöt vievät ihmisen pois, pidättävät hänet, ottavat hänet säilöön tai sieppaavat hänet, ja viranomaiset kieltäytyvät paljastamasta, missä hän on tai mitä hänelle on tapahtunut. Tahdonvastaisesti kadonneiden henkilöiden perheet jäävät elämään pelon ja epävarmuuden keskelle saamatta vastauksia. Tietämättömyys siitä, onko joku turvassa tai edes elossa, voi aiheuttaa syvää kärsimystä tahdonvastaisesti kadonneen henkilön läheisille ja yhteisöille.

Ihmisoikeudet kuuluvat myös pidätetyille tai vangituille ihmisille. Hallitusten on varmistettava heidän turvallisuutensa sekä suojeltava heidän terveyttään ja ihmisarvoaan kaikissa tilanteissa. Kidutus ja muu julma, epäinhimillinen tai halventava kohtelu on aina väärin, ja se on kielletty kansainvälisissä ihmisoikeussopimuksissa. Kidutuksella tarkoitetaan vakavan henkisen tai fyysisen kivun tai kärsimyksen tahallista aiheuttamista. Muita alentavan tai epäinhimillisen kohtelun muotoja voivat olla vakava pahoinpitely tai nöyryytys.

Jotkut ihmiset, kuten naiset, lapset, ikääntyneet, vammaiset ihmiset sekä ihmiset, joilla on erityisiä terveyteen liittyviä tarpeita, voivat kohdata erityisiä riskejä pidätyksen tai vangitsemisen yhteydessä. Hallituksilla on velvollisuus suojella heidän erityistarpeitaan, terveyttään, turvallisuuttaan ja ihmisarvoaan.

MIELIVALTAINEN PIDÄTYKSEN JA TAHDONVASTAISEN KATOAMISEN KIELTO LIITTYY MYÖS MUIHIN IHMISOIKEUKSIIN

- Mielivaltainen pidätys voi johtaa epäoikeudenmukaisiin oikeudenkäynteihin.
- Tahdonvastainen katoaminen voi erottaa perheitä ja aiheuttaa pelkoa.
- Sairaanhoidon pääsyn estäminen voi vahingoittaa terveyttä ja ihmisarvoa.
- Pahoinpitely tai huono kohtelu pidätyksen aikana voivat olla kidutusta tai muuta julmaa, epäinhimillistä tai halventavaa kohtelua.

MIELIVALTAINEN PIDÄTYKSEN JA TAHDONVASTAISEN KATOAMISEN KIELTO KANSAINVÄLISESSÄ OIKEUDESSA

YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus

- Ketään ei saa mielivaltaisesti pidättää, vangita tai ajaa maanpakoon (9. artikla)
- Jokaisella on oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin (10. artikla)
- Ketään ei saa kiduttaa eikä kohdella tai rangaista julmasti, epäinhimillisesti tai alentavasti (5. artikla)
- Jokaisella on oikeus vapauteen ja turvallisuuteen (3. artikla)
- Kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan (1. artikla)

YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus (9. artikla)

YK:n yleissopimus kaikkien henkilöiden suojelemiseksi tahdonvastaiselta katoamiselta

OIKEUS OIKEUDENMUKAISEEN OIKEUDENKÄYNTIIN

Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin tarkoitus on taata oikeudenmukainen ja julkinen kuuleminen riippumattomassa ja itsenäisessä tuomioistuimessa kohtuullisessa ajassa. Oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin tarkoitus on varmistaa, ettei syytöntä henkilöä tuomita. Uhkailu, kiristys tai väkivalta eivät kuulu oikeudenmukaiseen oikeusprosessiin. Myös todistusaineisto tulee hankkia reilulla ja läpinäkyvällä tavalla. Oikeudenkäynnin tuomarin, maallikotuomareiden tai muiden viranomaisten tulee olla puolueettomia. Oikeudenkäynnin tulee tapahtua kohtuullisessa ajassa ja sen osapuolille tulee taata mahdollisuus esittää todisteita. Oikeudenmukaisessa oikeudenkäynnissä lähdetään myös siitä olettamasta, että henkilö on syytön, ellei toisin todisteta. Syytetyllä on myös oikeus saada oikeusapua, mikäli varallisuustilanne estää yksityisen oikeudellisen avustajan hankkimisen. Ei ole merkitystä syytetäänkö henkilöä myymälävarkaudesta vai murhasta — jokaisella on oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

OIKEUS OIKEUDENMUKAISEEN OIKEUDENKÄYNTIIN KANSAINVÄLISESSÄ OIKEUDESSA

YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus

- Jokaisella on oikeus tulla kuulluksi oikeudenmukaisesti ja julkisesti riippumattomassa ja puolueettomassa tuomioistuimessa (10. artikla)
- Jokaisen rikoksesta syytetyn henkilön edellytetään olevan syytön, kunnes hänen syyllisyytensä on laillisesti todistettu julkisessa oikeudenkäynnissä (11. artikla)
- Ketään ei saa tuomita teoista, jotka eivät ole kansallisen tai kansainvälisen oikeuden mukaan olleet rikoksia tekohetkellä (11. artikla)

YK:n kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva yleissopimus (14. artikla)

ALKUPERÄISKANSOJEN OIKEUDET

Kansainvälisessä oikeudessa alkuperäiskansoilla tarkoitetaan kansoja, joka ovat asuttaneet tiettyä maantieteellistä aluetta ennen nykyisten valtionrajojen muodostamista. Alkuperäiskansoille on ominaista vahva yhteys perinteisiin maa-alueisiinsa, johon niiden kielet, kulttuurit, elinkeinot ja identiteetti tiiviisti kytkeytyvät.

Alkuperäiskansat erottuvat valtaväestöstä omien kielellisten, kulttuuristen, sosiaalisten, taloudellisten ja poliittisten erityispiirteidensä perusteella. Monet alkuperäiskansat ovat jääneet vähemmistöksi omilla perinteisillä asuinalueillaan, ja niitä yhdistää historiallinen kokemus syrjinnästä sekä alisteisesta asemasta suhteessa valtioon ja sen valtaväestöön.

Alkuperäiskansat tarvitsevat erityistä suojelua, koska niiden kulttuuri, elämäntapa ja identiteetti ovat syvästi sidoksissa perinteisiin maa-alueisiin ja luonnonvaroihin. Alkuperäiskansat kohtaavat edelleen monenlaista syrjintää ja alkuperäiskansojen oikeuksien toteutumisessa on merkittäviä puutteita.

YK:n vuonna 2007 hyväksymä alkuperäiskansojen oikeuksia koskeva julistus turvaa muun muassa alkuperäiskansojen itsemääräämisoikeutta, oikeutta omaan kieleen, kulttuurin ja perinteiden harjoittamiseen. Julistus velvoittaa valtioita suojelemaan alkuperäiskansojen kulttuureja sekä varmistamaan niiden osallistumisen ja kuulemisen niitä koskevassa päätöksenteossa.

Julistuksessa tunnustetaan muun muassa seuraavat oikeudet:

- Oikeus ylläpitää ja suojella kulttuuriperintöä (11. artikla)

Alkuperäiskansoilla on oikeus harjoittaa, vaalia ja siirtää tuleville sukupolville kulttuurisia perinteitään ja kulttuuriperintöään. Tämä koskee myös pyhiä paikkoja, perinteistä tietoa ja muita kulttuuriperinnön muotoja.

- Oikeus säilyttää ja suojella ympäristöä (29. artikla)

Alkuperäiskansoilla on oikeus perinteisten maa-alueidensa ja ympäristönsä suojeluun. Valtioilla on velvollisuus ehkäistä toimia, jotka voivat vahingoittaa alkuperäiskansojen maita, luonnonvaroja ja yhteisöjä.

- Oikeus maahan ja luonnonvaroihin (26. artikla)

Alkuperäiskansoilla on oikeus perinteisesti hallitsemiinsa, käyttämiinsä tai omistamiinsa maa-alueisiin, alueisiin ja luonnonvaroihin. Valtioiden tulee tunnustaa ja turvata nämä oikeudet lainsäädännöllä ja muilla asianmukaisilla toimilla.

- Oikeus päättää omien alueidensa kehittämisestä (32. artikla)

Alkuperäiskansoilla on oikeus osallistua ja vaikuttaa päätöksiin, jotka koskevat niiden perinteisiä maa-alueita ja luonnonvaroja. Valtioiden tulee hankkia alkuperäiskansoilta vapaa ja tietoon perustuva ennakkosuostumus ennen sellaisten hankkeiden toteuttamista, joilla voi olla merkittäviä vaikutuksia alkuperäiskansojen perinteisiin maa-alueisiin, elinkeinoihin ja kulttuuriin.

TEHTÄVÄT

TEHTÄVÄT: RAUHANOMAINEN KOKOONTUMIS- JA YHDISTYMISVAPAAUS

Sopii kaikenkokoisille ryhmille

Vie aikaa n. 45–75 minuuttia (riippuen siitä, miten haluat soveltaa harjoitusta)

Mitä tarvitset? Liite: Tiivistelmä ihmisoikeuksien julistuksesta (s. 27), liite: Miksi ihmiset kokoontuvat? (s. 28) ja henkilöiden tarinat (s. 9–12).

Näiden tehtävien tarkoituksena on auttaa osallistujia ymmärtämään miksi ihmiset kokoontuvat yhteen tukeakseen yhteisiä tavoitteita. Tehtävien avulla osallistujat pääsevät tarkastelemaan miksi osallistuminen, järjestäytyminen ja kollektiivinen toiminta ovat tärkeitä ihmisoikeuksien toteutumiseksi, sekä tutkimaan rauhanomaisen kokoontumis- ja yhdistymisvapauden sekä julkiseen toimintaan osallistumisen yhteyttä. Esimerkkien avulla tehtävät pyrkivät tuomaan esiin useissa maissa toistuvaa autoritaaristen käytäntöjen kehitystä.

Voit toteuttaa oppitunnin käyttämällä yhtä tai useampaa tehtävää. Voit yhdistellä tehtäväosioita ryhmäsi tarpeiden ja käytössäsi olevan ajan mukaan parhaaksi katsomallasi tavalla.

Huomioithan myös, että tehtävissä käsiteltävät asiat voivat olla henkilökohtaisia osalle osallistujista ja ne voivat herättää voimakkaita tunteita. On tärkeää myös antaa osallistujille mahdollisuus olla osallistumatta.

TEHTÄVÄ 1: KADONNUT YHTEISÖ

15 MIN

1. Pyydä osallistujia miettimään hetken itsekseen minkälaiset ryhmät, kerhot, joukkueet tai yhteisöt ovat heille tärkeitä. Ne voivat olla esim. nuorisoryhmiä, urheilujoukkueita, bändejä, kuoroja, verkossa kokoontuvia yhteisöjä, tai mitä tahansa muita ryhmiä, joiden kautta ihmiset kokoontuvat yhteen.

- Voit käyttää apuna seuraavia kysymyksiä:
- Miksi ryhmä on sinulle tärkeä?
- Miksi tykkäät olla ryhmässä mukana?
- Miltä sinusta tuntuisi, jos sinulle sanottaisiin, ettet enää saa osallistua ryhmän toimintaan tai että ryhmä ei saisi enää kokoontua?

Parin minuutin jälkeen pyydä osallistujia jakamaan ajatuksiaan.

Voit vetää yhteen keskustelua sanomalla, että kuulumalla erilaisiin ryhmiin ihmiset tutustuvat uusiin ihmisiin, tukevat toisiaan, harjoittavat ja suojelevat kulttuuriaan ja identiteettiään, auttavat ihmisiä omista yhteisöissään ja osallistuvat yhteiskunnalliseen toimintaan.

2. Pyydä osallistujia seuraavaksi kuvittelemaan, että huomisesta alkaen kaikki ryhmät ovat kiellettyjä, eivätkä osallistujat voi enää äänestää tai asettua ehdolle missään koulun tai kunnan vaaleissa, eivätkä jatkaa mitään sellaista toimintaa, joka edistää heidän hyvinvointiaan.

Jaa osallistujat pareihin keskustelemaan seuraavista kysymyksistä:

- Mitä ryhmää kaipaisit eniten?
- Mitä menettäisit, jos ryhmä katoaisi?
- Miten se vaikuttaisi kaverisuhteisiisi?
- Miten se vaikuttaisi ympärilläsi olevaan yhteisöön?

Pyydä tämän jälkeen pareja kertomaan ajatuksistaan.

3. Vedä keskustelua lopuksi yhteen kertomalla, että historian saatossa ihmiset ovat aina muodostaneet erilaisia ryhmiä, järjestöjä ja liikkeitä tukeakseen toisiaan, suojellakseen yhteisöjään ja saadakseen aikaan muutosta. Ja samaan aikaan vallassa olevat tahot ovat yrittäneet estää ihmisiä kokoontumasta ja yhdistymästä. Samanlainen kehitys on tällä hetkellä nähtävissä monissa maissa.

TEHTÄVÄ 2: MIKSI IHMISET KOKOONTUVAT?

15 MIN

4. Heijasta seuraavat esimerkit taululle tai jaa ne oppilaille tulostamalla liite: Miksi ihmiset kokoontuvat? (s. 28)

- Osallistuminen julkisiin vaaleihin tai toimintaan, jolla on vaikutusta ympäröivään yhteisöön
- Oikeuksien ja vapauksien puolustaminen
- Vaikeuksia kohtaavien ihmisten tukeminen
- Kulttuurin, kielen tai perinteiden suojeleminen
- Ihmisten epäoikeudenmukaiseen kohteluun puuttuminen
- Tietoisuuden lisääminen tärkeistä aiheista
- Yhteisön tarpeiden edustaminen
- Identiteetin ja perinteiden juhlistaminen
- Yhteisten huolien parissa työskenteleminen

Jaa osallistujat pieniin ryhmiin ja pyydä heitä ryhmittelemään ja kategorisoimaan esimerkkejä.

5. Ryhmittelyn jälkeen pyydä ryhmiä keskustelemaan

- Mitä yhteistä esimerkeillä on?
- Miksi ryhmittelitte esimerkit valitsemallanne tavalla?
- Miksi ihmiset saattavat valita toimia yhdessä sen sijaan, että he toimisivat yksin?

6. Jatkaa keskustelua koko ryhmän kanssa käyttämällä muutamaa seuraavista kysymyksistä

- Miksi erilaiset ihmisryhmät ja yhteisöt muodostavat ryhmiä ja organisaatioita?
- Miksi kulttuurin, kielen, identiteetin ja perinteiden suojeleminen voisi olla tärkeää joillekin yhteisöille?
- Miksi on tärkeää, että ihmiset osallistuvat heitä koskeviin päätöksiin?
- Mitä voisi tapahtua, jos ihmisiä estetään järjestäytymistä, tapaamasta tai osallistumasta julkisiin tapahtumiin?
- Mikä esille nousseista syistä on teidän mielestänne tärkein?

7. Päätä tehtävä kertomalla osallistujille:

"Ihmiset kokoontuvat yhteen tukemaan toisiaan, suojelemaan oikeuksiaan, edustamaan yhteisöjään, osallistumaan päätöksentekoon sekä juhlimaan tai suojelemaan kulttuuriaan ja identiteettiään. Tämä on mahdollista, koska meillä kaikilla on rauhanomainen kokoontumis- ja yhdistymisvapaus sekä oikeus osallistua julkiseen päätöksentekoon.

Rauhanomainen kokoontumis- ja yhdistymisvapaus ja sananvapaus ovat kaikille kuuluvia keskeisiä perusoikeuksia. Ilman niitä olisi mahdotonta vaatia muiden ihmisoikeuksien tunnustamista ja toteuttamista. Ihmisillä on yhdessä oikeus esittää vaatimuksia sekä arvostella ja puhutella hallituksiaan. Ihmisillä on oltava oikeus kokoontua rauhanomaisesti ilman, että heidän täytyy pelätä esimerkiksi pidätetyksi tulemistä."

Huom. Tarkoituksena ei ole luokitella esimerkkejä minkään olemassa olevan kategorian mukaisesti, vaan auttaa osallistujia tunnistamaan lauseita yhdistäviä teemoja. Kategorisoimalla esimerkkilauseita osallistujat voivat itse huomata toistuvia teemoja, kuten toimintaa yhteisen identiteetin suojelemiseksi, kansalaisyhteiskuntaan osallistumista, oikeuksien puolustamista ja muuta yhteisöllistä toimintaa, jotka liittyvät laajemmin ihmisten rauhanomaiseen yhdistymis- ja kokoontumisvapauteen. Esimerkkejä ryhmittelystä voivat olla mm. "kulttuurin, kielen ja perinteiden suojeleminen" tai "yhteisen identiteetin ja perinteiden juhlistaminen". Nämä voivat auttaa osallistujia hahmottamaan ilmiöitä, jotka liittyvät alkuperäiskansojen kollektiiviseen ja kulttuuriseen kuulumiseen ja ilmaisuun.

TEHTÄVÄ 3: ROHKEITA IHMISOIKEUSPUOLUSTAJIA 20 MIN

8. Jaa osallistujat pienempiin ryhmiin. Anna jokaiselle ryhmälle yksi tarina sekä tiivistelmä YK:n ihmisoikeusjulistuksesta. Pyydä osallistujia lukemaan heille jaettu tarina ja keskustelemaan siitä seuraavien kysymysten avulla:

- Mitä on tapahtunut?
- Mitä yhteisöä, ryhmää tai identiteettiä tämä ihminen on yrittänyt tukea tai suojella?
- Miksi hänen toiminnallaan on mielestänne merkitystä?
- Onko tällä henkilöllä mahdollisuus tavata muita vapaasti?
- Voiko henkilö järjestäytyä vapaasti muiden ihmisten kanssa?
- Voiko henkilö osallistua ryhmän tai yhteisön toimintaan turvallisesti?
- Onko henkilöä kohdeltu oikeudenmukaisesti?
- Mitä hänen ihmisoikeuksiaan on loukattu?
- Millä tavalla rajoitukset ovat vaikuttaneet hänen yhteisöönsä?
- Miltä ihmisoikeuksien toteutuminen näyttäisi hänen kohdallaan?

9. Pyydä tämän jälkeen jokaista ryhmää kertomaan lyhyesti mitä tarinoissa oli tapahtunut, sekä kertoamaan 2–3 oikeutta, joita heidän mielestään oli loukattu.

Kirjoita ryhmien vastaukset näkyville.

10. Kysy osallistujilta:

- Minkälaisia ajatuksia ja tunteita tarinat herättivät?
- Minkä takia solidaarisuudella, eli tuen osoittamisella on merkitystä?
- Mihin yhteisöihin ja ihmisiin tarinan tapahtumilla on vaikutusta?
- Miksi on tärkeää, että ihmiset voivat järjestäytyä rauhanomaisesti?

11. Voit lopettaa tehtävän sanomalla:

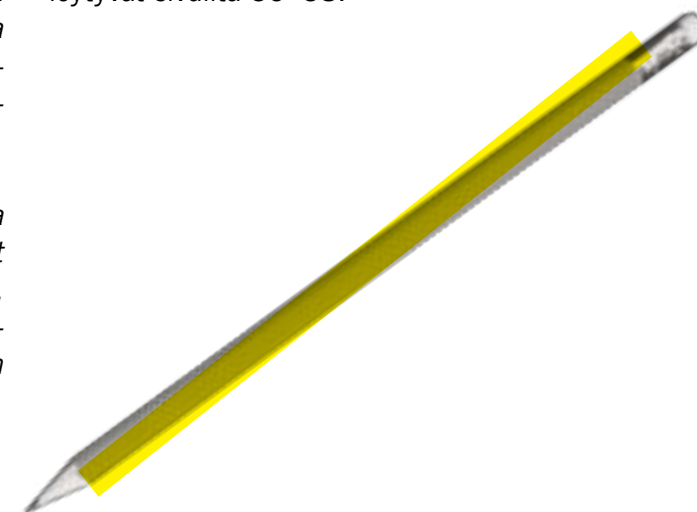
”Maailmanlaajuisesti rauhanomaisesti järjestäytyvät, oikeuksia puolustavat tai julkisiin asioihin osallistuvat ihmiset kohtaavat yhä enemmän rajoituksia. Näiden autoritaaristen merkkien tunnistaminen voi auttaa meitä ymmärtämään, miksi nämä oikeudet ovat tärkeitä. Monille alkuperäiskansoille ja vähemmistöryhmille kyky järjestäytyä, kokoontua ja ylläpitää verkostoja ovat myös tärkeitä heidän identiteettiensä, kieltensä sekä perinteidensä suojelemiseksi.

Tukemalla heitä puolustamme kaikille kuuluvaa oikeudenmukaisuutta, turvaa ja ihmisarvoa. Nyt kun olemme tutkineet mistä kaikesta on kyse, meillä on mahdollisuus osallistua tuhansien muiden ihmisten tavoin kampanjaan, jossa tuetaan näitä puolustajia.”

TEHTÄVÄ 4: VETOOMUSKIRJEIDEN JA TUKIVIESTIEN KIRJOITTAMINEN 15–30 MIN

12. Kerro osallistujille Amnesty Internationalin kansainvälisestä Kirjeitä vapaudelle –kampanjasta (engl. Write for Rights), jonka osa Koulujen kirjemaraton on. Kampanjassa pyydetään ihmisiä kirjoittamaan tukiviestejä tarinoissa oleville henkilöille sekä vetoomuskirjeitä maiden viranomaisille vaatien heitä suojelemaan, kunnioittamaan ja edistämään ihmisoikeuksia. Voit kertoa esimerkkejä kampanjan onnistumisista (s. 7) tai näyttää videoita kampanjan verkkosivuilta.¹

Riippuen käytettävissä olevasta ajasta pyydä osallistujia kirjoittamaan tukiviesti tai vetoomuskirje valitseman henkilön tai yhteisön tueksi. Ohjeet tukiviestien ja vetoomuskirjeiden kirjoittamiseen löytyvät sivuilta 30–38.

¹ Kampanjan videot

<https://www.amnesty.fi/koulujen-kirjemaraton/materiaalit/>

The background is a light blue grid with various hand-drawn elements. On the left, there is a list of three items: 1. *can*, 2. *can*, 3. *can*. Below this is a wavy line and the word *can*. In the top center, the word *Design* is written. On the right, there is a box labeled *H1-head* with a small diagram below it. At the bottom, there is a box labeled *video media* and another box labeled *layer 1*. A hand is visible on the right side, holding a pen and writing on the grid.

TEHTÄVIEN LIITTEET

LIITE: TIIVISTELMÄ YK:N YLEISMAAILMALLISESTA IHMISOIKEUSJULISTUKSESTA

KANSALAIISOIKEUDET JA -VAPAUDET

Oikeus elämään, vapaus kidutuksesta ja orjuudesta, mielipiteen- ja uskonnonvapaus, oikeus syrjimättömyyteen.

1. Kaikki ihmiset syntyvät vapaina ja tasavertaisina arvoltaan ja oikeuksiltaan
2. Syrjinnän kieltä
3. Oikeus elämään, vapauten ja henkilökohtaiseen turvallisuuteen
4. Orjuuden ja pakotyön kieltä
5. Kidutuksen kieltä
6. Oikeus kansalaisuuteen

LAILLISET OIKEUDET

Syyttömyys, kunnes toisin todistetaan, oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin ja kieltä tulla pidätetyksi mielivaltaisesti, vangita tai ajaa maanpakoon.

7. Oikeus tulla tunnustetuksi henkilönä
8. Tasavertaisuus lain edessä
9. Oikeus hyvitykseen, mikäli oikeuksia on loukattu
10. Kieltä pidättää tai vangita mielivaltaisesti, tai ajaa maanpakoon
11. Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin
12. Syytön kunnes laillisessa oikeudenkäynnissä toisin todistetaan
13. Oikeus turvapaikkaan

SOSIAALISET OIKEUDET

Oikeus opetukseen, oikeus perustaa perhe, oikeus terveydenhuoltoon ja vapaa-aikaan.

14. Oikeus yksityis- ja perhe-elämän suojaan
15. Oikeus liikkua vapaasti ja valita asuinpaikka valtion sisällä
16. Oikeus solmia avioliitto ja perustaa perhe
17. Oikeus lepoon ja vapaa-aikaan
18. Oikeus opetukseen

TALOUDELLISET OIKEUDET

Oikeus omaisuuteen, työhön, asuntoon ja riittävään elintasoon.

19. Oikeus omaisuuteen
20. Oikeus sosiaaliturvaan
21. Oikeus työhön
22. Oikeus riittävään elintasoon

POLIITTISET OIKEUDET

Oikeus osallistua poliittiseen päätöksentekoon ja oikeus rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen.

23. Ajatuksen, omantunnon ja uskonnon vapaus
24. Oikeus mielipiteen- ja sananvapauteen
25. Oikeus rauhanomaiseen kokoontumis- ja yhdistymisvapauteen
26. Oikeus osallistua julkiseen toimintaan ja poliittiseen päätöksentekoon

SIVISTYKSELLISET OIKEUDET

Oikeus osallistua yhteiskunnan sivistyselämään.

27. Oikeus osallistua yhteiskunnan sivistyselämään
28. Oikeus kansainväliseen järjestykseen, jonka puitteissa nämä oikeudet ja velvollisuudet voivat toteutua
29. Velvollisuus kunnioittaa muiden oikeuksia
30. Mitään näitä julistuksessa mainittuja oikeuksia ei saa ottaa pois

LIITE: MIKSI IHMISET KOKOONTUVAT?

**OSALLISTUMINEN JULKISIIN
VAALEIHIN TAI TOIMINTAAN,
JOLLA ON VAIKUTUSTA
YMPÄRÖIVÄÄN YHTEISÖÖN**

**OIKEUKSIEN JA VAPAUKSIEN
PUOLUSTAMINEN**

**VAIKEUKSIA KOHTAAVIEN
IHMISTEN TUKEMINEN**

**KULTTUURIN, KIELEN TAI
PERINTEIDEN SUOJELEMINEN**

**IHMISTEN EPÄOIKEUDEN-
MUKAISEEN KOHTELUUN
PUUTTUMINEN**

**TIETOISUUDEN LISÄÄMINEN
TÄRKEISTÄ AIHEISTA**

**YHTEISÖN TARPEIDEN
EDUSTAMINEN**

**IDENTITEETIN JA PERINTEIDEN
JUHLISTAMINEN**

**YHTEISTEN HUOLIENTEN
PARISSA
TYÖSKENTELEMINEN**

KIRJEET

JA SOLIDAARISUUSVIESTIT

KIRJEIDEN JA SOLIDAARISUUSIVESTIEN KIRJOITTAMINEN

Kirjeiden kirjoittamiseen olisi hyvä varata aikaa vähintään 25 minuuttia. Oppilaat eivät usein ole aikaisemmin kirjoittaneet vastaavalaisia kirjeitä viranomaisille. Olemme koonneet seuraavat ohjeet helpottamaan tehtävää. Ohjeita ei kuitenkaan tule tuijottaa liikaa. Tärkeintä on, että oppilaat kirjoittavat kirjeen tavalla, joka heille itselleen tuntuu luonnolliselta. Persoonallisilla viesteillä on usein suurin vaikutus. **Huomioikaa, että kirjeissä tulee käyttää asiallista ja kunnioittavaa kieltä.**

Näin kirjoitat vaikuttavan ja vetoavan kirjeen ihmisoikeuksien puolesta:

1. Tuo kirjeessäsi esille:

- Kenen puolesta kirje kirjoitetaan?
- Mitä hänelle on tapahtunut?
- Miksi tapahtunut on loukannut hänen ihmisoikeuksiaan?
- Mitä vaadit tilanteen muuttamiseksi?

2. Käytä kirjeessäsi kunnioittavaa ja rauhallista sävyä. Ihmisoikeusloukkaukset tuntuvat usein vaikeasti ymmärrettäviltä, mutta haluamme, että meidät otetaan vakavasti. Kunnioita kirjeen vastaanottajaa.

3. Käytä kirjeissäsi Amnestyn antamia vaarassa olevaan yksilöön tai ryhmään liittyviä ohjeistuksia ja tietoja. Faktat auttavat lukijaa tunnistamaan tapauksen, josta kirjoitat.

4. Käytä omaa ääntäsi. Vaatimuksemme vahvistuvat, kun useat eri ihmiset esittävät ne omasta näkökulmastaan. Voit sisällyttää viestiisi omaan elämäsi liittyvän viittauksen, kuten ”Kahden lapsen äitinä tiedän...” tai ”Opiskelijana koen, että...” Esitä Amnestyn vaatimukset omien tunteidesi ja sanojesi kautta.

5. Perustele vaatimuksesi vedoten kansainväliseen oikeuteen, älä poliittisiin mielipiteisiin. Ihmisoikeudet perustuvat kansainväliseen oikeuteen ja sopimuksiin, sekä niistä juontuviin velvollisuuksiin. Poliittisten väittämien ja argumenttien esittäminen ei ole tehokasta. Päinvastoin siitä saattaa joskus olla enemmän haittaa kuin hyötyä.

6. Kirjoita siitä, miten ihmisoikeustilanne voi muuttua paremmaksi. Voit esimerkiksi viitata tietämiisi maan onnistumisiin tai hyviin käytäntöihin, jotka voisivat edesauttaa ihmisoikeuksien toteutumista. Yritä rohkaista lukijaasi tukemaan ihmisoikeuksia.

7. Ilmaise henkilökohtaista kiinnostusta kirjeesi kohdemaan. Jos olet vierailut kyseisessä maassa tai tutustunut sen kulttuuriin tai historiaan, kerro siitä kirjeessäsi.

8. Älä tee vertailua esimerkiksi Suomen ja vastaanottajan maan välillä. Ihmisoikeusloukkauksia tapahtuu kaikkialla maailmassa, eikä maiden välinen vertailu ole tarpeellista.

9. Pidä kirjeesi ytimekkäänä. Suurin osa vetoamuskirjeistä mahtuu yhdelle sivulle. Jopa kahden tai kolmen virkkeen pituinen kirje voi olla hyvin tehokas.

10. Allekirjoita kirjeesi omalla nimelläsi. Voit allekirjoittaa myös pelkällä etunimellä. Voit myös kirjoittaa kirjeeseen koulusi nimen ja yhteystiedot.

USEIN KYSYTTYÄ

USEIN KYSYTTYÄ

Miksi minun tulee kirjoittaa juuri näille henkilöille?

Tällä kertaa pyydämme sinua kirjoittamaan Venäjän federaation tutkintakomitean johtajalle ja Egyptin presidentille. He ovat Amnesty'n tutkimuksen mukaan avainasemassa muutosten aikaansaamiseksi.

Kuinka paljon tietoja minun tulee antaa itsestäni? Onko kirjeiden allekirjoittaminen vaarallista? Voiko valtio, jonne lähetin kirjeeni, evätä minulta maahan pääsyn?

Voit itse päättää mitä haluat kertoa itsestäsi. Kirjoittamalla kirjeeseen nimesi osoitat, että kirjeesi on aito ja henkilökohtainen. Voit halutessasi kirjoittaa myös pelkällä etunimellä.

Tuhannet Amnesty'n tukijat allekirjoittavat kirjeitä ongelmitta. Jos sinulla on läheisiä yhteyksiä maahan yksityishenkilönä tai työsi puolesta, voit varmuuden vuoksi jättää tuota maata koskevan kirjeen kirjoittamisen väliin.

Tuleeko minun mainita Amnesty International kirjeessäni?

Voit itse päättää, haluatko kirjoittaa yksityishenkilönä vai osana Amnesty'n kansainvälistä kampanjaa.

Pitäisikö minun kirjoittaa kirjeeni käsin?

Sekä koneella kirjoitettu teksti että käsin kirjoitettu teksti käyvät hyvin. Tärkeintä on, että kirjoitat kirjeen ja halutessasi lähetät sen.

Kannattaako minun kirjoittaa ohjeissa kerrotulla kielellä?

Kannustamme sinua kirjoittamaan ohjeissa kerrotulla kielellä. Jos se tuntuu vaikealta, voit kirjoittaa myös omalla äidinkielelläsi. Mallikirjeistä (s. 33–38) sekä sanastosta (s. 39) löytyy apua eri kielillä kirjoittamiseen.

Mitä kirjeen lähettämisen jälkeen tapahtuu?

Joskus kirjeisiin saattaa tulla vastauksia, mutta juuri sinun kirjeeseesi ei välttämättä vastata. Sillä on silti merkitystä. Jos kirjeeseesi vastataan, pyydämme sinua lähettämään Amnesty Internationalille kopion vastauksesta osoitteeseen **Hietaniemenkatu 7 A, 00100 Helsinki**.

Mistä saan jatkossa lisätietoa ihmisistä, joiden puolesta kirjeitä kirjoitetaan?

Amnesty International Suomen osasto lähettää kiitosviestin kouluille vuonna 2027. Viestissä kerrotaan, kuinka laajasti kirjemaratonin otettiin osaa, sekä tuloksista, joita kirjemaratonilla on siihen mennessä saavutettu.

Paljonko kirjeen postitus maksaa?

Kirjeet ja kortit lähetetään Amnesty Internationalin Suomen osaston toimistolle, joka toimittaa ne eteenpäin vastuuviranomaisille ja asianomaisille. Voit lähettää kirjeet ja kortit veloituksetta (eli ilman postimerkkiä) Amnesty'lle kirjoittamalla lähetykseen osoitteen **Koulujen kirjemaraton, Amnesty International, Tunnus 5007696, 00003 Vastauslähetys**.

Voit myös ladata viestit sähköisesti pilvipalveluun, jos koulullanne on sellainen käytössä. Lähetäthän linkin myös meille osoitteeseen emma.aman@amnesty.fi.

ERITELTY ESIMERKKIKIRJE

Tätä esimerkkikirjettä voi käyttää virallisen vetoomuskirjeen mallina.

1. Virallinen titteli ja vastaanottajan osoite
2. Kirjeen päivämäärä
3. Virallinen tervehdys
4. Johdanto, joka kertoo kirjeen tarkoituksen
5. Kirjoittajan toivomat toimenpiteet ja kirjeen seuraus
6. Tarkka kuvaus toimista, joita tarvitaan
7. Virallinen allekirjoitus
8. Allekirjoituksesi – sillä voi olla enemmän vaikutusta kuin arvaatkaan!

- 1

H.E. Hun Sen Prime Minister Kingdom of Cambodia 2
41 Russian Federation Blv
Phnom Penh
Cambodia
- 2

9 May 2012
- 3

Dear Prime Minister,
- 4

I am writing to express my grave concern regarding the arbitrary arrest and mistreatment of 13 women human rights defenders in Phnom Penh on May 22, 2012.
- 5

I respectfully urge the Cambodian government to vacate these convictions and release these 13 women, who have been imprisoned solely for expressing their views and engaging in peaceful assembly.
- 6

I call on the Cambodian government to unconditionally release these women immediately. Finally, I ask the Cambodian government to take the necessary steps to protect the fundamental rights to freedom of expression and peaceful assembly in Cambodia.
- Thank you for your attention to these urgent matters.
- 7

Sincerely,
- 8

Alex Citizen

VETOOMUSKIRJE DARIA EGEREVAN PUOLESTA

Head of the Investigative Committee
of the Russian Federation
Investigative Committee of
the Russian Federation
2 Tehnicheskiy Pereulok
105005 Moscow
RUSSIAN FEDERATION

Sinun nimesi
(voit kirjoittaa tähän
koulusi osoitteen tai ryhmän)

ESIMERKKILAUSEITA:

I am concerned...
– Olen huolissani...

As a young person myself ...
– Nuorena ihmisenä...

ESIMERKKILAUSEITA:

**I feel that the human rights of
Daria Egereva are not respected
because...**

– Minusta tuntuu, että
Daria Egerevan oikeuksia
ei kunnioiteta koska...

Hyvä Venäjän federaation tutkintakomitean johtaja, / *Dear Head of the Investigative Committee of the Russian Federation,*

1. Kerro jotain, joka tekee kirjeestä henkilökohtaisen. Voit kertoa, miksi olet huolissasi Daria Egerevan puolesta. Voit myös kertoa jotain itsestäsi.
2. Kerro viestissä Daria Egerevan esiin nostamista epäkohdista. Voit myös kertoa miksi hänen oikeuksiaan ei mielestäsi kunnioiteta.
3. Kerro, että vaadit Venäjän viranomaisia...

Kunnioittavasti/
Yours Sincerely,
Nimesi

1. vapauttamaan Daria Egerevan välittömästi ja ehdoitta ja kaikista häntä kohtaan nostetuista syyteistä tulee luopua
2. lopettamaan alkuperäiskansojen aktivistien vainoamisen ja oikeuksien tukahduttamisen kaikkialla Venäjällä

1. *Daria Egereva must be immediately and unconditionally released and all charges against her must be dropped*
2. *repression against other Indigenous activists facing the same charges as Daria must also be ended*

VETOOMUSKIRJE MARWA ARAFAN PUOLESTA

President of Egypt
Office of the President
Al-Ittihadiya Palace
Al Nadi, El-Montaza, Heliopolis
Cairo Governorate 4460210
Egypt

Sinun nimesi
(Voit kirjoittaa tähän
koulusi osoitteen tai ryhmän)

ESIMERKKILAUSEITA:

I am concerned ...
– Olen huolissani...

As a young person myself ...
– Nuorena ihmisenä...

ESIMERKKILAUSEITA:

**I feel that the human rights of
Marwa Arafa are not respected
because...**

– Minusta tuntuu, että
Marwa Arafan oikeuksia
ei kunnioiteta koska...

Arvoisa presidentti, / *Your Excellency,*

1. Kerro jotain, joka tekee kirjeestä henkilökohtaisen. Voit kertoa, miksi olet huolissasi tavasta, jolla Marwa Arafaa kohdellaan. Voit myös kertoa jotain itsestäsi.
2. Kerro viestissä Marwa Arafan tekemästä työstä ja miksi se on mielestäsi tärkeää. Voit myös kertoa miksi Marwan oikeuksia ei mielestäsi kunnioiteta.
3. Kerro, että vaadit Egyptin viranomaisia...

1. vapauttamaan Marwa Arafan välittömästi ja ehdoitta ja kaikista häntä kohtaan nostetuista syytteistä tulee luopua

1. *Marwa Arafa must be immediately and unconditionally released and all charges against her must be dropped*

Kunnioittavasti/
Yours Sincerely,
Nimesi

SOLIDAARISUUSVIESTIOHJEET

Solidaarisuusviestejä kirjoitetaan suoraan ihmisoi-
keusloukkauksia kokeneille ihmisille. Viesteillä on
tarkoitus osoittaa heille tukea ja kertoa, että heitä
ajatellaan. Monet viestejä vastaanottaneet ihmiset
ovat kertoneet niiden antaneen heille rohkeutta ja
toivoa vaikeissakin tilanteissa.

Koska solidaarisuuskortit on tarkoitettu ihmisten
tueksi ja kannustukseksi, on niiden kohdalla toivot-
tavaa, että viestit kirjoitetaan ohjeessa mainituilla
kielillä. Kaikissa tapauksissa kielivaatimus ei kuiten-
kaan ole ehdoton, joten kannustavia viestejä voi kir-
joittaa myös suomeksi tai millä tahansa muulla kie-
lellä; tärkeintä on, että kirjeitä ja kortteja syntyy.

Mikäli solidaarisuuskorttien kirjoittaminen tuntuu
vaikealta ja aikaa on, voitte miettiä yhdessä luokan
kanssa, mitä haluaisitte sanoa. Voit kysyä oppi-
lailta seuraavia kysymyksiä ja kirjoittaa heidän vas-
tauksensa taululle:

- Mikä saisi vastaanottajan tuntemaan itsensä
vahvemmaksi?
- Miten voitte näyttää viestillä, että tuette vies-
tin vastaanottajaa?
- Miten voitte ilmaista viestissänne, että uskotte
ihmisoikeuksien kunnioittamisen olevan tärkeää?
- Miten voitte osoittaa tukea ja luoda toivoa
käyttämällä sanoja, kuvia tai valokuvia?

Viesteissä voi myös kertoa omasta elämästään ja
miksi kokee asian tärkeäksi. Kampanjan henkilöt
vastaanottavat kampanjan aikana jopa kymmeniä
tuhansia viestejä ja monet ovat kertoneet pyrki-
väänsä lukemaan ne kaikki. Viesteistä kannattaakin
tehdä henkilökohtaisia ja rohkeita, jos haluaa nii-
den erottuvan muista.

Solidaarisuuskortteja kirjoittaessanne voitte käyt-
tää joko Amnestyilta saamianne valmiita korttipoh-
jia tai askarrella omat kortit. Tekstin lisäksi kor-
teissa voi mielellään käyttää kuvia, värejä, tarroja
— vain luovuus on rajana.

SOLIDAARISUUSVIESTI DARIA EGEREVALLE

VENÄJÄ

Дорогая Дарья, спасибо вам за вашу работу! Мы думаем о вас и поддерживаем вас.

Дорогая Дарья, мы узнали вашу историю и очень вдохновились вашей работой. Леса, реки и вся наша природа должны быть защищены.

Дорогая Дарья, ваша работа и активизм заслуживают восхищения и уважения. Спасибо вам! Желаем вам свободы.

С приветом и солидарностью, [nimesi]

SUOMENNOS

Rakas Daria, kiitos tekemästäsi työstä! Me ajattelemme sinua ja seisomme solidaarisuudessa rinnallasi.

Rakas Daria, kuulimme tarinastasi ja työsi inspiroi meitä paljon. Metsiä, jokia ja kaikkea luontoa tulee suojella.

Rakas Daria, sinun työsi ja aktivismi ansaitsevat ihailua ja arvostusta. Kiitos! Me toivomme sinulle vapautta.

Terveisin ja solidaarisuudessa rinnallasi seisoen, [nimesi]

HUOMIOITAVAA

Darialle voi lähettää viestejä vain venäjäksi. Muunkieliset viestit eivät mene hänelle vankilassa perille.

Voit piirtää tai liittää viestiisi kuvia paikallisista nähtävyyksistä ja luonnosta.

Viesteissä ei saa esiintyä tai mainita

- rauhanmerkkejä
- presidentti Putinia, Venäjän politiikkaa, Ukrainaa, sotaa Ukrainassa tai käyttää Ukrainan lipun värejä
- Amnestyä tai Amnestyn logoa, sillä Amnesty on ns. ei-toivottu järjestö Venäjällä
- kirosanoja

SOLIDAARISUUSVIESTI MARWA ARAFALLE

ENGLANTI

ARABIA

SUOMI

Dear Marwa,
We stand with you in full solidarity.

عزیزتی مروی،
نقف معکم تضامنا كاملا.

Rakas Marwa,
Tuemme sinua täysin.

Nobody should be detained for a single day, let alone for over six years, simply for exercising your human rights and supporting families of political detainees.

لا ينبغي احتجاز أي شخص ليوم واحد، ناهيك عن أكثر من ست سنوات، لمجرد ممارسة حقوقه الإنسانية ودعم عائلات المحتجزين السياسيين.

Ketään ei pitäisi vangita päiväkseen, saatikka yli kuudeksi vuodeksi vain siksi, että olet käyttänyt ihmisoikeuksiasi ja tukenut poliittisten vankien perheitä.

We are also outraged that you have been denied healthcare, daily exercise, and the right to continue your studies.

نحن أيضا غاضبون من حرمانك من الرعاية الصحية، والتمارين اليومية، وحق مواصلة دراستك.

Olemme myös vihaisia, että sinulta on evätty terveydenhuolto, päivittäinen liikunta ja oikeus jatkaa opintojasi.

We will keep raising our voices until these injustices end and you are free and reunited with your daughter and loved ones.

سنستمر في رفع أصواتنا حتى تنتهي هذه الظلم وتصبحين حرة وتلتقي بابنتك وأحبائك.

Me jatkamme äänen pitämistä, kunnes tämä epäoikeudenmukaisuus loppuu ja olet vapaa ja jälleen tyttäresi ja läheistesi kanssa.

In solidarity,
[nimesi]

تضامنا،
[nimesi]

Solidaarisuudessa,
[nimesi]

HUOMIOITAVAA

Marwa odottaa tyttärensä näkemistä kovasti. Voitte esimerkiksi piirtää kuvia heidän kohtaamisestaan juhlimassa Marwan vapautumista. Marwa pitää myös leipomisesta ja ruuanlaittamisesta, joten voitte myös piirtää kuvia Marwasta lempipuuhaan.

SANASTO SUOMI – ENGLANTI

Alkuperäiskansa *Indigineous people*

Hallitus *Government*

Ihmisoikeudet *Human rights*

Ihmisoikeusloukkaus *Human rights violation*

Ihmisoikeuspuolustaja *Human rights defender*

Ihmisoikeussopimus *Human rights treaty*

Ilmaista *Express*

Kansainvälinen oikeus *International law*

Kritisoida *Criticize*

Mielivaltainen pidätys *Arbitrary arrest*

Määritellä *Define*

Oikeus, oikeudenmukaisuus *Justice*

Oikeus elämään *Right to life*

Oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin *Right to a fair trial*

Oikeus osallistua päätöksentekoon *Right to take part in decision making*

Oikeus terveyteen *Right to health*

Oikeus henkilökohtaiseen vapauteen ja turvallisuuteen

Right to personal liberty and security

Oikeus yhtäläiseen lain suojaan *Right to equal protection of the law*

Oikeutus, peruste *Justification*

Osallistua *Participate*

Rauhanomainen kokoontumis- ja yhdistymisvapaus

Freedom of peaceful assembly and association

Sanan- ja mielipiteenvapaus *Freedom of expression*

Solidaarisuus *Solidarity*

Suojella *Protect*

Tahdonvastainen katoaminen *Enforced disappearance*

Tasa-arvo *Equality*

Toimeenpanna, toteuttaa *Enforce*

Tukahduttaa *Repress*

Tyytymättömyys *Discontent*

Vaatia, kehottaa *Urge*

Vaatia, vedota *Call on*

Vapaus syrjinnästä *Freedom from discrimination*

Vedota *Appeal*

Velvollisuus *Responsibility, obligation*

Vetoamus *Petition*

Välittömästi *Immediately*

Yhdenvertaisuus *Equity*

YK (Yhdistyneet Kansakunnat) *UN (United Nations)*

YK:n julistus alkuperäiskansojen oikeuksista

United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples (UNDRIP)

YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallinen julistus

United Nations Universal Declaration of Human Rights (UDHR)

Yleissopimus kaikkien henkilöiden suojelemiseksi tahdonvastaiselta katoamiselta

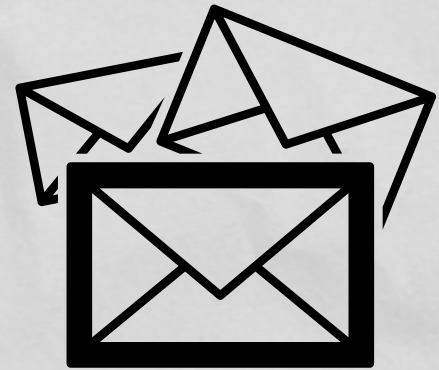
International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearance (ICPPED)

Kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus

The International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR)

Taloudellisia, sosiaalisia ja sivistyksellisiä oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus

The International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights (ICESCR)

VIESTEISSÄ ON VOIMAA.

AMNESTY
INTERNATIONAL

